

Bosonderzoek in Vlaanderen – Verkenning van onderzoekslijnen op (middel)lange termijn

Samenvatting van het doorlopen voortraject 2016-2017

Situering

Een goede afstemming tussen de verwachtingen van beleid en maatschappij en wetenschappelijke uitdagingen is essentieel. Het definiëren van onderzoeksprioriteiten, en dit op regelmatige basis, is dus belangrijk. In het verleden werd zo'n oefening al meermaals gedaan voor de thema's natuur en bos. Zo werden er in de jaren 70 en 80 van vorige eeuw meerdere wetenschappelijke congressen over groenvoorziening (zogenaamde groencongressen) gehouden (Van Miegroet et al. 1974). In 1992 werd in het kader van de onderbouwing en uitvoering van het Vlaams natuurbeleid door Bogaert et al. de studie 'Vlaams impulsprogramma natuurontwikkeling – VLINA' afgewerkt. Een gelijkaardige oefening gebeurde in 2001 door Wiering et al. waar een afstemming tussen Vlaams natuurbeleid en -onderzoek werd opgezet, resulterend in het rapport 'Kennis voor beleid natuurlijk: stroomlijning van het wetenschappelijk natuuronderzoek in Vlaanderen – SWON'.

Anno 2016 was het tijd om opnieuw samen te zitten met beleid, maatschappij en wetenschap om te kijken welke vragen vanuit het beleid en de maatschappij leven met betrekking tot bos, en hoe ze kunnen gekoppeld kunnen worden met de wetenschappelijke uitdagingen van vandaag. De wetenschappelijke uitdagingen werden in 2011 door Muys et al. gekaderd in een internationale context.

Volgende stappen komen daarbij logischerwijs aan bod:

1. Inventarisatie van bestaande onderzoeksprogramma's en onderzoekscentra/wetenschappers (aanbodzijde)
2. Kaderen van de wetenschappelijk stand van zaken in een (inter)nationale context
3. Formuleren van voorstellen van onderzoeksthema's (vraagzijde vanuit beleid/maatschappij/wetenschap), waarna een koppeling met de aanbodzijde gebeurt, en hiaten worden gedetecteerd
4. Formuleren van voorstellen van financiële middelen en looptijd van het programma
5. Formuleren van voorstellen over organisatie en opvolging van het programma

In het voortraject kwamen de eerste drie stappen aan bod. Daarna werden de resultaten voorgelegd op het Bossymposium op 12 mei 2017 als een publieke consultatie. Stappen vier en vijf worden opgenomen in het natraject.

Voortraject

In het voortraject werden de bestaande onderzoeksprogramma's in Vlaanderen in kaart gebracht in een samenvattend document (Vander Mijnsbrugge, Steenackers (Editors) 2017). Hierbij werd de IUFRO-indeling (International Union of Forest Research Organizations, <http://www.iufro.org/discover/strategy>) gevolgd:

- Bossen voor mensen
- Bossen en klimaatverandering
- Bosproducten
- Bossen en biodiversiteit
- Bossen en bodem & water

Belangrijke speerpunten hierbij zijn:

1/ een multifunctionele benadering (triple-p, people-planet-profit) van beleid, beheer en dus onderzoek

2/ aandacht voor een goede, regelmatige en verstaanbare doorstroming van de onderzoeksresultaten naar belanghebbenden.

Op 19/01/17, 23/02/17 en 16/03/17 werden drie workshops gehouden voorafgaand aan het Bossymposium, met vertegenwoordigers van beleid, maatschappij en wetenschap. Ook hier werd de IUFRO-indeling gebruikt. Voor elk IUFRO-thema werden eerst de context en uitdagingen verkend. Het bestaande onderzoeksprogramma (Vander Mijnsbrugge, Steenackers (Editors) 2017) en de verwachtingen van het beleid (ANB 2017) en maatschappij (Bosforum 2016 & MINAraad – PWC Bos) werden als insteek meegenomen. Vervolgens werd er gebrainstormd over kennisvragen. Daarna werden de kennisvragen geclusterd in onderzoeksdomeinen met voorbeeldvragen.

De deelnemers aan de workshops waren:

- Moderatie: Mark Hongenaert (Levuur), Ilse Simoens (INBO), Sandra Van Waeyenberge (INBO)
- Wetenschap: Reinhart Ceulemans (UAntwerpen), Bruno De Vos (INBO), Gerald Louette (INBO), Marijke Steenackers (INBO), Joris Van Acker (UGent), Beatrijs Van der Aa (INBO), Ann Van Herzele (INBO), Kristine Vander Mijnsbrugge (INBO), Kris Vandekerckhove (INBO), Kris Verheyen (UGent)
- Beleid: Carl De Schepper (ANB), Joris Janssens (ANB), Vincent Kint (ANB)
- Maatschappij: Dries Claes (Landelijk Vlaanderen), Maurits de Groot (Aanspreekpunt Privaat Beheer), Bert De Somviele (Bos+), Anke Geeraerts (Natuurpunt), Kathleen Quick (Minaraad), Hans Scheirlinck (Bosgroepen), Jan Seynaeve (Bosgroepen), Bert Wierbos (Fedustria)

Afgebakende onderzoeksdomeinen

Als resultaat van de workshops in het voortraject werden in totaal 18 onderzoeksklusters bepaald om prioritair op in te zetten. Per onderzoekskluster werden een aantal kennisvragen gegeven als voorbeeld. Op het Bossymposium 2017 werd aan het publiek gevraagd om prioriteiten aan te geven voor de onderzoeksklusters, met een argumentatie. De deelnemers konden ook nieuwe onderzoeksthema's aanbrengen. De resultaten van de interactieve sessie op het symposium worden meegenomen als insteek in het natraject.

Hieronder vindt u het overzicht van de 18 onderzoeksklusters.

IUFRO-thema: Bossen voor mensen

- Volksgezondheid
- Psycho-economische benadering voor eigenaars
- Psychologie van de burger
- Openstelling van bossen

IUFRO-thema: Bossen en klimaatverandering

- Impact van klimaatverandering op het bos (b.v. verstoringen)
- Adaptatie: weerbare bossen tegen klimaatverandering
- Mitigatie: bossen en vastleggen van koolstof

IUFRO-thema: Bosproducten

- Vraag en aanbod van bosproducten
- Beheer i.f.v. bosproducten
- Uitgangsmateriaal

IUFRO-thema: Bossen en biodiversiteit

- Impact op biodiversiteit
- Relatie biodiversiteit en functioneren van bosecosystemen
- Biodiversiteitsdoelen: vastleggen en opvolgen
- Inrichting en zonering i.f.v. biodiversiteit
- Beheer i.f.v. biodiversiteit

IUFRO-thema: Bossen en bodem & water

- Waterhuishouding
- Bodemnutriënten en elementvoorraden
- Bodemleven

Natraject

In een volgende stap komt het erop aan om de vraagzijde en aanbodzijde samen te leggen en vervolgens te prioriteren. Zo'n prioritering kan gebruik maken van volgende criteria: beleidsrelevantie, praktische uitvoerbaarheid, hiaten in de wetenschappelijke kennis, urgentie van het (milieu-natuur-bos) probleem, onderzoekbaarheid van het thema, ... Voor deze oefening wordt een workshop georganiseerd in het najaar van 2017.

Referenties

ANB 2017. Situering bosbeleid in Vlaanderen.

Bogaert et al. 1992. Vlaams impulsprogramma natuurontwikkeling – VLINA.

Bosforum 2016. Bos, een zaak van algemeen belang.

Vander Mijnsbrugge , Steenackers (Editors) 2017. Bosonderzoek in Vlaanderen. Inventaris

Muys et al. 2011. Behoud en beheer van bossen voor duurzame ontwikkeling: waar wetenschap en beleid elkaar ontmoeten. Visietekst Metaforum Leuven.

Van Miegroet et al. 1974. Naar een groenstrategie voor Vlaanderen: Vlaams wetenschappelijk kongres over groenvoorziening. Vereniging voor groenvoorziening.

Wiering et al. 2001. Kennis voor beleid natuurlijk: stroomlijning van het wetenschappelijk natuuronderzoek in Vlaanderen – SWON.